

Téma: Jak se zacházelo s historií koncentračního tábora Flossenbürg

Modul: Porovnávání fotografií

Faktické informace: Budova vězeňské koupelny

V době vzniku koncentračního tábora Flossenbürg od května 1938 byli vězni nuceni zbudovat vězeňské baráky a provozní budovy tábora. Koncem roku 1939 dokončili prádelnu a vězeňskou kuchyni. Od počátku roku 1940 byly tyto dvě kamenné budovy, které se nacházely po obou stranách apelpacu, využívány ke svým účelům.

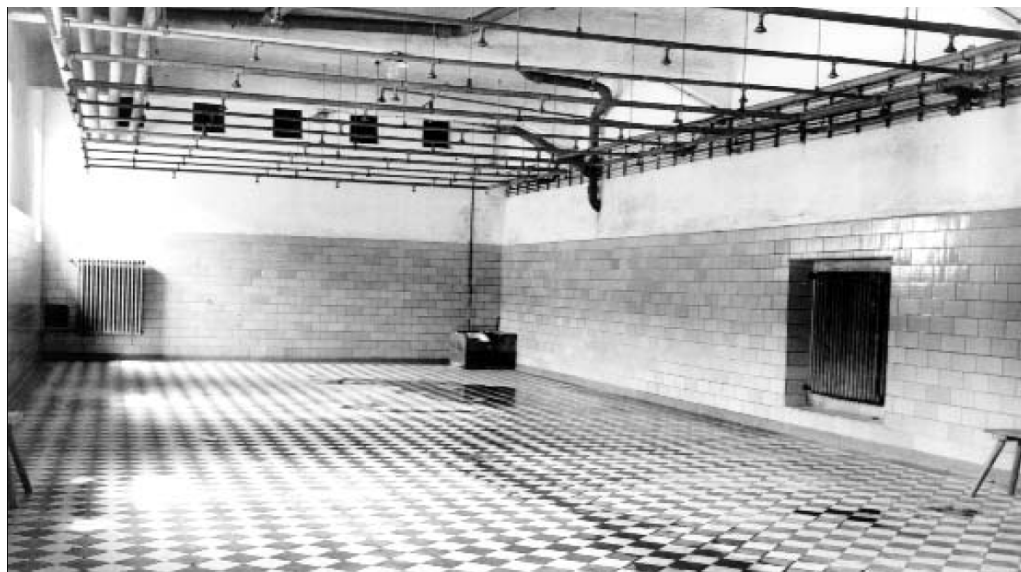
Pohled přes areál koncentračního tábora (výřez), zima 1939/40,
Foto: soukromá sbírka.

V suterénu prádelny se nacházela vězeňská koupelna. Zde museli nově příchozí vězni odevzdat všechny soukromé věci včetně oblečení. Následně jim byly oholeny vlasy i ochlupení a vězni byli vehnáni pod sprchy s příliš horkou nebo naopak příliš studenou vodou. Potom noví vězni dostali typické pruhované vězeňské oblečení a členové SS nebo k tomu určené ká-pové (dozorci z řad vězňů) jim přidělili číslo, které se pak používalo místo jména. Do koupelny naháněli příslušníci SS a ká-pové vězně nejen na počátku jejich pobytu v koncentračním táboře. Sprchy se stávaly místem jejich utrpení a ponižení opakovaně.

Rakouský politický vězeň Alfred Maletta popsal dění ve vězeňské koupelně takto:

„Jednoho dne se naším blokem ozvalo: ‚Připravit na koupel!‘ Venku byla třeskutá zima, hluboké závěje. A už jsme stáli v koupelně pod tucty sprch. Svlékli jsme se a odložili oblečení na hromádku. Potom jsme byli nahnáni dovnitř! Náhle se otevřely dveře a táborový kápo, staršina bloku, všechno kriminálníci, se objevili uvnitř, obrovitý kápo nařídil úplně roztočit kohoutky a nastavil vodu tak, aby byla co nejvíce horká. Potom zavelel „Všichni na zem!“ a mezitím ostatní ká-pové se škodolibou radostí hráli fotbal s naším oblečením, které zůstalo ležet zašmodrchané všude kolem. Kdo by v té haldě pruhovaných vězeňských mundůrů mohl najít svůj vlastní? A pak hned zas: „Vstávat! Oblékat!“ Byli jsme úplně mokří. Na oblékání nezbyl čas! Ven! Úplně nazí, jako komíny, z kterých stoupá pára, jsme se vyhrnuli ven do třeskuté zimy. V nejméně dvaceti stupních pod nulou jsme se museli sešikovat a pochodovat s mokřýma a bosýma nohama na ledu a sněhu: ‚Jedna píseň, tři čtyři‘ nahoru k bloku. ‚Ach, ty krásný Westerwalde, po tvých výšinách vane vítr tak chladný, jen ten nejslabší sluneční svit...‘ Někteří potom zemřeli, někteří dostali zápal plic, já sám jsem se ani nenachladil. To se člověk ale nezačne naparovat, naopak zůstane úplně maličký a pokorný a děkuje svému pánu bohu.“

Alfred Maleta, narozen 1906 v Mödlingu v Dolním Rakousku, byl členem rakouské strany „Vaterländische Front“. Pro svůj odpor vůči nacistickému režimu byl v letech 1938–1941 vězněn v koncentračních táborech Dachau a Flossenbürg. V letech 1941–1945 byl vojákem. Po roce 1945 udělal Maleta kariéru v rakouské lidové straně (ÖVP).

← Vězeňská koupelna po osvobození, 4. května 1945, (Foto: National Archives, Washington D.C.)

V budově koupelny se za normálních okolností vězni koupat nesměli. Hygienu museli vykonávat v nedostačujících umývárkách ve vězeňských barácích. Proto je označení vězeňská koupelna ve skutečnosti částečně zavádějící.

V prádelně v horním patře budovy museli vězni prát a sušit prádlo pro příslušníky SS. Pro vězně samotné se zde nepralo. Pokud byli v koupelně, desinfikovalo se jejich prádlo ve vedlejší místnosti. O praní vlastního oblečení se musel každý z vězňů starat sám, pokud na to měl ještě dostatek sil.

Bývalý vězeň Jack Terry o tělesné hygieně v koncentračním táboře Flossenbürg:

„Hygienické poměry na našem bloku se nedají ani popsat. Toalety a umývárny byly naprosto nedostačující k tomu, aby člověk mohl dodržovat alespoň základní hygienu. Za chvíli ses zas cítil špinavý, odporný – nemáš kartáček ani pastu, žádný ručník k osušení a tak po určité době skutečně dostaneš pocit, že jsi možná opravdu „podčlověk“. To všechno bylo naprosto ponižující.“

Jack Terry se narodil v roce 1930 jako Jakub Szabmacher v polském Bežyce. Kvůli svému židovskému původu byl od svých 13 let vězněn v několika nacistických koncentračních táborech v Polsku, kde musel vykonávat nucené práce. V létě 1944 se dostal do koncentračního tábora Flossenbürg. Při osvobození tábora americkou armádou 23. dubna 1945 byl nejmladším přeživším vězněm.

Po osvobození koncentračního tábora Flossenbürg 23. dubna 1945 armádou USA zřídili Američané na jeho území tábor pro německé válečné zajatce, především pro bývalé příslušníky SS. V tomto táboře panovaly veskrze lepší podmínky než v koncentračním táboře, v prádelně se například konaly bohoslužby pro vězně.

Od poloviny 50. let se na apelplacu a v okolních budovách usídlily průmyslové podniky. V roce 1964 byla bývalá budova prádelny jakožto průmyslová hala stavebně propojena s věžeňskou kuchyní. V průběhu dalších desetiletí se budova prádelny využívala mimo jiné pro kanceláře firem, které v areálu vyráběly hračky, součástky do automobilů a mobilní telefony.

Věžeňská prádelna využívaná jako kancelářská budova, 1988.

V roce 1997 se budova věžeňské prádelny a koupelny stala součástí Památníku Flossenbürg. Zpočátku ale nebyla přístupná veřejnosti. V roce 1999 byla hala, která spojovala věžeňskou koupelnu s kuchyní, stržena. Následovaly rozsáhlé renovační práce. V roce 2007 otevřel Památník v obou patrech budovy trvalou expozici k dějinám koncentračního tábora Flossenbürg.

Prameny a literatura:

- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg (Hrsg.): Rundgang deutsch. www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/fileadmin/dokumente/RS_CZ.pdf (citováno 30.1.2013).
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg / Stiftung Bayerische Gedenkstätten (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938-1945. Katalog zur ständigen Ausstellung, Göttingen 2008.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg: Wortprotokoll des Zeitzeugenfilms „Wir haben überlebt ... die anderen sind geblieben“. Ehemalige Häftlinge erinnern sich. Flossenbürg 2007, str. 3.
- Maletta, Alfred: Bewältigte Vergangenheit, Granz / Wien / Köln 1981, str. 221-222
- Skriebeleit, Jörg: „Alles muss verschwinden, was den Charakter des Lagers trägt, die Baracken, der Eingang, die Wachtürme“. Das Gelände des KZ Flossenbürg zwischen 1945 und 1949. In: Dachauer Hefte 19, 2003, str. 180-200.
- Skriebeleit, Jörg: Ansätze zur Neukonzeption der KZ-Gedenkstätte Flossenbürg. Aspekte einer nachholenden Entwicklung, in Petra Haunstein / Rolf Schmolling / Jörg Skriebeleit (Hg.): Konzentrationslager – Geschichte und Erinnerung. Neue Studien zum KZ-System und zur Gedenkkultur, Ulm 2001, str. 15-25.
- Medienwerkstatt Franken / KZ-Gedenkstätte Flossenbürg: „Wir haben überlebt ... die anderen sind geblieben.“ Ehemalige Häftlinge erinnern sich, 2007 (DVD)
- Snímky:
Foto Pohled na koncentrační tábor: autor neznámý, soukromá sbírka, otištěno v: KZ-Gedenkstätte Flossenbürg / Stiftung bayerische Gedenkstätten (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938–1945. Katalog zur ständigen Ausstellung, Flossenbürg 2008, str. 48.; Foto Věžeňská koupelna: autor neznámý, National Archives, Washington D.C.;; Foto Prádelna 1988: Peter Heigl, otištěno v: Peter Heigl: Konzentrationslager Flossenbürg in Geschichte und Gegenwart. Bilder und Dokumente gegen das zweite Vergessen, 3. Aufl., Regensburg 1994, str. 101.